

ΕφΠειρ 301/2001

Προστασία καταναλωτών. Ευθύνη παραγωγού για ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του. Αξίωση ζημιωθέντος καταναλωτή. Δεν απαιτείται η απόδειξη πταίσματος του ζημιώσαντος παραγωγού, ο οποίος απαλλάσσεται αν αποδείξει ότι η ελαττωματικότητα του προϊόντος δεν οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή ή συντήρησή του μέχρι την έξοδο αυτού από την επιχείρησή του ή ότι η ως άνω πλημμέλεια δεν οφείλεται σε δικό του πταίσμα ή σε πταίσμα των προστηθέντων του.

(...) Με την κοινή υπουργική απόφαση Β 7535/1077/31.3.1988 των Υπουργών

Εθνικής Οικονομίας, Δικαιοσύνης, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Εμπορίου, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ν. 1338/1983 (άρθρο 2 παρ. 1 περ. η'), τέθηκε σε ισχύ στην Ελλάδα από τις 30.7.1988 η οδηγία 85/374/25.7.1985 της ΕΟΚ "για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών - μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων", που εξέδωσε στις 25.7.1985 το Συμβούλιο Υπουργών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στη συνέχεια με το ν. 1961/1991 "για την προστασία του καταναλωτή και άλλες διατάξεις" (άρθρο 50) καταργήθηκε η πιο πάνω ΥΑ και ρυθμίστηκε εκ νέου η ευθύνη του παραγωγού για τα ελαττωματικά προϊόντα (άρθρα 7-17). Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με το άρθρο 26 του ν. 2000/ 1991. Τέλος, εκδόθηκε και ισχύει ήδη ο ν. 2251/ 1994 για την "προστασία των καταναλωτών". Στο άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 2251/1994 ορίζεται ότι "ο παραγωγός ευθύνεται για κάθε ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του". Η διάταξη αυτή δεν έχει απλώς προγραμματικό χαρακτήρα, αλλά θέτει τα στοιχεία του πραγματικού και αποτελεί τον ιδρυτικό της ευθύνης κανόνα δικαίου. Η συνειδητή παράλειψη του όρου υπαιτιότητα, υποδεικνύει το χαρακτήρα της διάταξης και της σχετικής ευθύνης, ως ευθύνης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας. Η διάταξη ορίζει τα στοιχεία του πραγματικού, ήτοι το φορέα της ευθύνης (παραγωγό), το ελάττωμα και τη ζημία.

Το ελάττωμα και η ζημία πρέπει να τελούν σε αιτιώδη σύνδεσμο, πράγμα που προβλέπεται ρητώς στο νόμο και αποδίδεται με τη φράση "ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα", ενώ το ελαττωματικό προϊόν πρέπει να προέρχεται από τον παραγωγό, προϋπόθεση που υποδηλώνεται με την κτητική αντωνυμία "του". Ως παραγωγός θεωρείται ο κατασκευαστής τελικού προϊόντος, πρώτης ύλης ή συστατικού, καθώς και κάθε πρόσωπο που εμφανίζεται ως παραγωγός του προϊόντος επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία, το σήμα ή άλλο διακριτικό του γνώρισμα (άρθρο 6 παρ. 2α του ως άνω νόμου). Ελαττωματικό είναι το προϊόν αν δεν παρέχει την εύλογα αναμενόμενη

ασφάλεια ενόψει όλων των ειδικών συνθηκών και ιδίως της εξωτερικής εμφάνισής του, της εύλογα αναμενόμενης χρησιμοποίησής του και του χρόνου κατά τον οποίο τέθηκε σε κυκλοφορία (άρθρο 6 παρ. 5 του νόμου αυτού). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 εδ. α' του ίδιου νόμου "αν σε συγκεκριμένη περίπτωση οι κοινές διατάξεις παρέχουν στον καταναλωτή μεγαλύτερη προστασία από την ειδική ρύθμιση του νόμου αυτού, εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις".

Από τη διάταξη αυτή, συνάγεται, ότι ο νόμος για την ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων, δεν αποκλείει τα δικαιώματα, που μπορεί να έχει ο ζημιωθείς, με βάση τις διατάξεις περί ενδοσυμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης του κοινού δικαίου (συρροή αξιώσεων). Η ένταξη της ευθύνης του παραγωγού στο αδικοπρακτικό δίκαιο και ειδικότερα η πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης των άρθρων 914, 200, 281 και 288 ΑΚ προϋποθέτουν υπαίτια παραβίαση εκ μέρους του παραγωγού υποχρέωσης πρόνοιας ή ασφάλειας, από την οποία προέκυψε το ελάττωμα του πράγματος, που προκάλεσε τη ζημιόγono προσβολή έννομου αγαθού. Σύμφωνα με το γενικό κανόνα του άρθρου 338 παρ.1 ΚΠολΔ, που ρυθμίζει το υποκειμενικό βάρος της απόδειξης, με βάση την αρχή, ότι κάθε διάδικος οφείλει να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά, που είναι αναγκαία για να στηρίζει την αυτοτελή αίτηση ή ανταίτησή του, επί αγωγής που θεμελιώνεται στην αδικοπραξία ο ζημιωθείς οφείλει να επικαλεστεί και να αποδείξει όλα τα στοιχεία του κανόνα δικαίου του άρθρου 914 ΑΚ και, συνεπώς, εκτός από τα άλλα στοιχεία και την υπαιτιότητα του εναγομένου ή των προστηθέντων του. Όταν όμως ασκεί αγωγή ο καταναλωτής τυποποιημένου ελαττωματικού προϊόντος και επιδιώκει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη από τη χρήση τέτοιου προϊόντος, η εκ μέρους του ζημιωθέντος, που είναι ξένος προς τη διαδικασία παραγωγής του ελαττωματικού προϊόντος, απόδειξη της υπαίτιας παραβίασης συγκεκριμένης συναλλακτικής υποχρέωσης του παραγωγού και του συνδέσμου της παραβίασης με τη ζημία, προσκρούει πολλές φορές σε ανυπέρβλητα εμπόδια. Η επίλυση των δυσχερών αυτών αποδεικτικών προβλημάτων μπορεί επιτυχώς να γίνει με την προσφυγή στη θεωρία των σφαιρών επιρροής ή προέλευσης των κινδύνων (βλέπε για τη δογματική θεμελίωση της αρχής αυτής Ι. Καρακώστα, Η ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα, σ. 88 επ.).

Έτσι, ο ζημιωθείς πρέπει να αρκεί να επικαλεστεί και να αποδείξει τη συγκεκριμένη βλαπτική εκδήλωση της ελαττωματικότητας, που συνίσταται στο βλαπτικό αποτέλεσμα και τον αιτιώδη σύνδεσμο του αποτελέσματος με τη χρήση (συνήθη) του προϊόντος. Ο εναγόμενος παραγωγός έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί και να αποδείξει την έλλειψη αντικειμενικής αθέτησης των γενικών υποχρεώσεων πρόνοιας που τον βαρύνουν, ότι η ελαττωματικότητα του προϊόντος δεν οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή ή συντήρηση αυτού μέχρι την έξοδό του από την επιχείρηση ή ότι η τυχόν

πλημμέλεια κατασκευής ή συντήρησης δεν οφείλεται σε δικό του πταίσμα ή πταίσμα των προσώπων για τα οποία ευθύνεται σε όλα τα στάδια της κατασκευής. Περαιτέρω, από τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 7 του ως άνω νόμου προκύπτει ότι δεν περιλαμβάνεται στο προστατευτικό πεδίο των ρυθμίσεών της και η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης. Έτσι, η αξίωση του ζημιωθέντος κατά του παραγωγού ελαττωματικού προϊόντος για χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, μπορεί να θεμελιωθεί μόνο στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης του κοινού αδικοπρακτικού δικαίου (άρθρα 914, 932 ΑΚ) ή στις διατάξεις των άρθρων 914, 281, 288, 925 ΑΚ με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 932 ΑΚ. Ο καταναλωτής, επομένως, βαρύνεται, κατά μία άποψη, με την απόδειξη του πταίσματος του παραγωγού, όταν επιδιώκει την αποκατάσταση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης. Κατ' άλλη, όμως, διαμορφωθείσα από τη νομολογία, ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή άποψη, την οποία υιοθετεί και το δικαστήριο τούτο, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 925 ΑΚ, που περιορίζεται στον τρόπο κατανομής του βάρους απόδειξης, λόγω της ταυτότητας του νομικού λόγου και δικαιολογείται από το ότι ο καταναλωτής είναι ξένος προς τη διαδικασία παραγωγής του ελαττωματικού προϊόντος και για το λόγο αυτό δεν είναι σε θέση να αποδείξει την αιτία του ελαττώματος, η οποία εμπίπτει στη σφαίρα ευθύνης του παραγωγού, αρκεί η παραβίαση της συναλλακτικής υποχρέωσης και δεν απαιτείται η απόδειξη πταίσματος του ζημιώσαντος, ο τελευταίος δε απαλλάσσεται να αποδείξει, ότι δεν τον βαρύνει πταίσμα ως προς την παραβίαση της συναλλακτικής υποχρέωσης από την οποία προκλήθηκε η ηθική βλάβη.

Πιο συγκεκριμένα ο ενάγων καταναλωτής βαρύνεται με την επίκληση και απόδειξη της αντικειμενικής βλαπτικής ελαττωματικότητας του προϊόντος κατά το χρόνο της κατά τον προορισμό του χρήσης αυτού και της ζημίας που επήλθε, ο δε παραγωγός με την επίκληση και απόδειξη του ότι η κατά τον παραπάνω χρόνο ελαττωματικότητα του προϊόντος δεν οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή ή συντήρηση αυτού μέχρι την έξοδό του από την επιχείρησή του, ή ότι η τυχόν πλημμέλεια κατασκευής ή συντήρησης δεν οφείλεται σε δικό του πταίσμα ή σε πταίσμα των προσώπων για τα οποία αυτός ευθύνεται (βλέπε Γ. Καράκωστα, Προστασία του καταναλωτή - ν. 2251/1994, έκδ. 1997, σ. 101 επ., ιδιαίτερα σ. 120 επ., του ίδιου μελέτη εις ΝοΒ 36. 1361 επ., Αθ. Πουλιάδη, Ευθύνη του παραγωγού κατανομή του βάρους της αποδείξεως εις ΝοΒ 35. 473 επ., Ανδρέα Παπανικολάου, Το πρόβλημα της ευθύνης του κατασκευαστή τυποποιημένων προϊόντων, εις ΝοΒ 29. 1453 επ., ΕφΑθ 6704/1996 ΕΕμπΔ 1997. 708, σχετ. ΕφΘ 2052/1991 ΕλλΔνη 33. 1243, ΕφΘ 930/1988 Αρμ Μ' 138, ΕφΑθ 7453/1988 ΕλλΔνη 31. 848, ΕφΘ 1259/1977 Αρμ ΛΒ' 121). Στην προκειμένη περίπτωση η εναγομένη με τις προτάσεις της που υπέβαλε κατά την πρώτη συζήτηση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, όπως προκύπτει από αυτές, αλλά και με τον πρώτο (1ο) λόγο της έφεσής της, ισχυρίζεται ότι η κρινόμενη αγωγή είναι αόριστη και σε κάθε περίπτωση κατ' ουσίαν αβάσιμη και, συνεπώς, έπρεπε ν'

απορριφθεί, επειδή ο ενάγων δεν επικαλέστηκε, αλλά ούτε και απέδειξε, ότι η επικαλούμενη ελαττωματικότητα της σοκολάτας οφείλεται σε πταίσμα της ή σε πταίσμα των προσώπων για τα οποία ευθύνεται η ίδια.

Με βάση όμως την προηγηθείσα σκέψη αρκεί η παραβίαση της συναλλακτικής υποχρέωσης της εναγομένης παραγωγού της ελαττωματικής σοκολάτας και δεν χρειάζεται ο ενάγων καταναλωτής να επικαλεσθεί και να αποδείξει πταίσμα αυτής, η δε εναγομένη μπορεί να απαλλαγεί αν επικαλεσθεί και αποδείξει τα αμέσως παραπάνω αναφερόμενα περιστατικά. Επομένως, ο ως άνω ισχυρισμός της εναγομένης και ο συναφής λόγος της έφεσής της, είναι αβάσιμοι κατά το νόμο και πρέπει ν' απορριφθούν.

Από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων, που εξετάστηκαν με επιμέλεια των διαδικών στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκκαλούμενη απόφαση πρακτικά δημόσιας συνεδρίασης του δικαστηρίου εκείνου, σε συνδυασμό με όλα τα έγγραφα, που επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, αποδείχτηκαν, κατά την κρίση του δικαστηρίου, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων στις 21.2.1997 αγόρασε από περίπτερο που βρίσκεται (...) στον Π.** και ανήκει στον Α.Χ.**, μια σοκολάτα γάλακτος "Ι.**", τύπου "Β.**", με σταφίδες και ξηρούς καρπούς, βάρους 100 γραμμαρίων. Τη σοκολάτα αυτή παρήγαγε και διέθεσε στην κατανάλωση η εναγομένη. Το γεγονός αυτό δεν αμφισβητείται από την τελευταία. Σύμφωνα με τα αναγραφόμενα στο εξωτερικό της συσκευασίας της η προθεσμία μέσα στην οποία έπρεπε να καταναλωθεί έληγε μετά από τέσσερις (4) μήνες. Στη συνέχεια και ενώ ο ενάγων είχε καταναλώσει τη μισή περίπου σοκολάτα, διαπίστωσε ότι αυτή περιείχε ζωντανούς μικροοργανισμούς (σκουλήκια). Μάλιστα προηγουμένως ο ενάγων είχε προσφέρει μικρά κομμάτια από τη σοκολάτα και σε άλλα πρόσωπα (Χ.Ζ.** και Τ.Β.**), τα οποία είχαν διαπιστώσει και αυτά το ίδιο γεγονός. Αμέσως μετά ο ενάγων επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τα γραφεία της εναγομένης και ανέφερε το πιο πάνω γεγονός, πλην όμως η υπάλληλος της τελευταίας του ζήτησε να κρατήσει τη σοκολάτα και να επικοινωνήσει πάλι μαζί της τη Δευτέρα (ήταν Παρασκευή όταν έγινε η τηλεφωνική ως άνω επικοινωνία). Κατόπιν αυτού ο ενάγων μετέβη στο Τμήμα Αγορανομίας Πειραιώς, όπου παρέδωσε την ελαττωματική σοκολάτα και κατάγγειλε το περιστατικό. Τις απογευματινές ώρες της ίδιας ημέρας (Παρασκευή 21.2.1997) ο ενάγων αισθάνθηκε έντονη αδιαθεσία και κοιλιακούς πόνους γι' αυτό και πήγε στο ** Νοσοκομείο Αττικής ..., όπου διαπιστώθηκε ότι έπασχε από "διαρροϊκό σύνδρομο μετά από λήψη μολυσμένης τροφής". Υποβλήθηκε σε πλύση στομάχου και του συνεστήθη θεραπευτική φαρμακευτική αγωγή και αναρρωτική άδεια τριών (3) ημερών (...). Στις 22.2.1997 η ελαττωματική σοκολάτα εξετάστηκε από την Αστυνομιατρική υπηρεσία και βρέθηκε να έχει εμφανείς μακροσκοπικές

μεταβολές και ουσιώδεις αλλοιώσεις των οργανοληπτικών χαρακτήρων, δηλαδή ανιχνεύθηκε κονιορτοποίηση των ξηρών καρπών και ένα σκουλήκι λευκού χρώματος, ζωντανό, μήκους ενός (1) εκατοστού του μέτρου. Για τους λόγους αυτούς η σοκολάτα κρίθηκε ακατάλληλη προς βρώση και επιβλαβής για τη δημόσια υγεία και διετάχθη η καταστροφή της. Σημειώνεται ακόμη ότι ύστερα από τις παραπάνω διαπιστώσεις της Αστυνομιατρικής υπηρεσίας ασκήθηκε αυτεπάγγελτα ποινική δίωξη για παράβαση του άρθρου 30 παρ. 15 του Αγορανομικού Κώδικα κατά του Α.Τ.***, διευθυντή και υπεύθυνου της εναγομένης και κατά του Α.Χ.**, ιδιοκτήτη του παραπάνω περιπτέρου. Εκ τούτων ο Α.Τ.*** καταδικάστηκε τελεσίδικα με την ** απόφαση του Τριμελούς Αγορανομικού Δικαστηρίου Πειραιώς, που δίκασε κατ' έφεση, σε ποινή φυλάκισης τεσσάρων (4) μηνών, επειδή αποδείχτηκε ότι η εναγομένη διέθεσε στον καταναλωτή ενάγοντα την εν λόγω σοκολάτα, η οποία ήταν ακατάλληλη προς βρώση. Αντίθετα για την ίδια πράξη ο Α.Χ.** κηρύχθηκε αθώος με την ** απόφαση του Μονομελούς Αγορανομικού Δικαστηρίου Πειραιώς, επειδή δεν αποδείχτηκε οποιαδήποτε μορφή υπαιτιότητας του κατηγορουμένου αυτού (...).

Περαιτέρω, από τα ίδια ως άνω αποδεικτικά στοιχεία αποδείχτηκε ότι η ελαττωματικότητα της σοκολάτας, από την κατανάλωση και μόνο της οποίας προκλήθηκε η προαναφερθείσα βλάβη της υγείας του ενάγοντος, οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή αυτής εκ μέρους της εναγομένης. Ειδικότερα, όπως αποδείχτηκε, η εναγομένη χρησιμοποίησε κατά την παραγωγή της σοκολάτας αυτής αλλοιωμένους ξηρούς καρπούς, επί των οποίων αναπτύσσονται ταχύτατα παθογόνοι μικροοργανισμοί, κάτι που συνέβη και στην προκειμένη περίπτωση. Το ότι ήταν αλλοιωμένοι οι ξηροί καρποί κατά το χρόνο παραγωγής της σοκολάτας αβίαστα προκύπτει από το γεγονός που αποδείχτηκε ότι οι ξηροί καρποί βρέθηκαν κονιορτοποιημένοι, κάτι βέβαια που μετά την πρόσμειξη των υλικών δεν μπορεί να προκληθεί από άλλους εξωγενείς παράγοντες (ζέστη, υγρασία). Εξάλλου, η ανάπτυξη των παθογόνων μικροοργανισμών επί των αλλοιωμένων ξηρών καρπών στην εν λόγω σοκολάτα ευνοήθηκε σημαντικά και από το γεγονός ότι αυτή παρήχθη καλοκαίρι (28.8.1996), χρονική περίοδο δηλαδή κατά την οποία αναπτύσσονται υψηλές θερμοκρασίες. Επομένως, ενόψει της χρησιμοποίησης για την παραγωγή της σοκολάτας αυτής αλλοιωμένων ξηρών καρπών, γεγονός που διέφυγε της προσοχής των υπαλλήλων της, η εναγομένη δεν ακολούθησε την ενδεδειγμένη διαδικασία παραγωγής αυτής.

Κατά συνέπεια από την ως άνω αμελή συμπεριφορά της εναγομένης επήλθε το ζημιογόνο γεγονός της βλάβης της υγείας του ενάγοντος. Με βάση λοιπόν όλα τα προεκτεθέντα ο ισχυρισμός της εναγομένης (ένσταση) ότι η ελαττωματικότητα της σοκολάτας δεν οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή της ή συντήρηση αυτής μέχρι την έξοδο από την επιχείρησή της και ότι, συνεπώς, ουδέν πταίσμα την βαρύνει δεν

αποδείχθηκε βάσιμος και πρέπει ν' απορριφθεί, όπως και οι συναφείς (2ος και 3ος) λόγοι της έφεσής της. Ακόμη, αποδείχτηκε ότι ο ενάγων εξαιτίας της βλάβης της υγείας του, μέχρι την αποκατάστασή της υπέστη σοβαρή σωματική ταλαιπωρία, αλλά και ψυχική ταλαιπωρία, θλίψη και στενοχώρια, αφού η ανάμνηση και η εμπειρία της κατανάλωσης εκ μέρους του της μολυσμένης σοκολάτας δεν του επιτρέπει μέχρι τώρα, λόγω της έντονης αποστροφής και του φόβου που νοιώθει, να καταναλώνει τέτοια ή παρόμοια προϊόντα. Τέλος, ενόψει των συνθηκών της ως άνω αδικοπραξίας, του είδους και των συνεπειών της βλάβης της υγείας του ενάγοντος, της στενοχώριας και ψυχικής ταλαιπωρίας που αυτός υπέστη, του πταίσματος της εναγομένης και της κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης του από τους διαδίκους φυσικού προσώπου, ήτοι του ενάγοντος-εφεσιβλήτου, πρέπει, κατά την κρίση του δικαστηρίου, να επιδικαστεί στον τελευταίο (ενάγοντα) για χρηματική του ικανοποίηση, λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη από τη σε βάρος του ως ελέχθη αδικοπραξία, το ποσό των 2.000.000 δραχμών, το οποίο κρίνεται εύλογο τοιούτο (άρθρο 932 ΑΚ). Ο ισχυρισμός της εναγομένης και συναφής (4ος) λόγος της έφεσής της, κατά τον οποίο το πιο πάνω ποσό είναι υπερβολικό και πρέπει να μειωθεί, είναι αβάσιμος και πρέπει ν' απορριφθεί. Κατά συνέπεια όλων των προεκτεθέντων, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που έκανε μερικά δεκτά την αγωγή και επιδίκασε στον ενάγοντα το ίδιο ως άνω ποσό, δεν έσφαλε, αλλ' αντίθετα ορθά εφάρμοσε το νόμο και ορθά εκτίμησε τις αποδείξεις και, επομένως, η έφεση στο σύνολό της είναι αβάσιμη και κατ' ουσίαν και πρέπει να απορριφθεί.(..)